

روابط ساختاری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی: نقش میانجی‌گری ناگویی هیجانی در فرهنگیان متأهل

زهرا عابدین لو^۱، مریم شعبانی^۲، محمد اسماعیل زند^۳، زینب رحیمی^۴

۱. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه هدی، قم، ایران.
۲. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه هدی، قم، ایران. (نویسنده مسئول).
۳. کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی قم، قم، ایران.
۴. کارشناسی آموزش و پرورش ابتدایی، دانشگاه آزاد اسلامی قم، قم، ایران.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره هشتم، شماره پنجاه و ششم، سال ۱۴۰۲، صفحات ۵۷۶-۵۶۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۸

تاریخ وصول: ۱۴۰۲/۰۵/۱۵

چکیده

هدف پژوهش حاضر آزمون نقش میانجی‌گری ناگویی هیجانی در رابطه بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی بود. شرکت‌کنندگان پژوهش ۳۰۰ فرهنگیان متأهل زن بودند که به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری پژوهش شامل پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه یونگ با ضریب آلفای ۰/۹۶، پرسشنامه ناگویی هیجانی تورنتو با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵، پرسشنامه بهزیستی روان‌شناختی ریف با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۷، و پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ بود. آزمون مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم الگوی پژوهش، به ترتیب، با استفاده از روش‌های مدل معادلات ساختاری و بوت استرپ انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد که ناگویی هیجانی میانجی‌گر معنی‌دار رابطه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به رضایت زناشویی است. یافته‌های این تحقیق می‌تواند برای مشاوران و متخصصین بالینی در حل مشکلات زناشویی کاربرد فراوانی داشته باشد.

کلیدواژه: طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، رضایت زناشویی، ناگویی هیجانی.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره هشتم، شماره پنجاه و ششم، سال ۱۴۰۲

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی
رفتاری

مقدمه

خانواده به‌عنوان کوچک‌ترین واحد جامعه همواره مورد توجه محققین بوده است. هیچ بستری از نظر قدرت و گستردگی تأثیر با خانواده برابری نمی‌کند (برک، ۱۳۹۲). خانواده با پیوند زناشویی تشکیل می‌شود و تداوم و بقای آن نیز بستگی به تداوم و بقای پیوند زناشویی دارد (نوابی‌نژاد، ۱۳۸۰). یکی از جنبه‌های حیاتی یک سیستم زناشویی، رضایتی است که همسران در رابطه‌ی خویش احساس و تجربه می‌کنند (تانیگوچی، فریمن، تیلور و مالکارنو^۱، ۲۰۰۶). با این وجود، آمار طلاق که معتبرترین شاخص آشفتگی زناشویی است (هالفورد^۲، ۱۳۸۴)، نشانگر آن است که رضایت زناشویی به آسانی قابل دستیابی نیست (روزن - گردن، میرز و هاتی^۳، ۲۰۰۴). از همان روزهای آغازین رابطه‌ی زناشویی، عدم توافق‌های جدی و مکرر به وجود می‌آیند که اگر حل نشوند، می‌توانند رضایت و ثبات زناشویی را با تهدیدی جدی مواجه کنند (تالمن و هسیا^۴، ۲۰۰۴). علاوه بر این، بدون توجه به روابط زناشویی که به جدایی ختم می‌شوند، بسیاری از ازدواج‌ها و روابط زناشویی ناموفق نیز وجود دارند که همسران به دلایل گوناگون طلاق نمی‌گیرند (گریف و مالهرب^۵، ۲۰۰۱)؛ بنابراین، رضایت زناشویی به دلیل نقشی که در سلامت روانی زوجین و فرزندان آن‌ها دارد، اجتناب‌ناپذیر است (بیرن، کار و کلارک^۶، ۲۰۰۴). محققان رابطه عوامل بسیاری را با رضایت زناشویی بررسی کرده‌اند که رفتار فرا زناشویی، سبک‌های دلبستگی و استرس والدین نمونه‌ای از این عوامل هستند.

یکی از عواملی که تحقیقات انگشت‌شماری رابطه‌ی آن را با رضایت زناشویی بررسی کرده‌اند، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه است. عوامل شناختی مختلفی در نارضایتی و ناسازگارهای زناشویی مؤثر هستند، نوعی از شناخت‌ها که در رابطه‌ی زناشویی مهم می‌باشند، طرح‌واره‌ها هستند. طرح‌واره‌ها ژرف‌ترین ساختارهای شناختی هستند (یانگ، ۱۳۸۴). طرح‌واره یکی از قوی‌ترین سازوکارها و مفاهیمی است که در حوزه‌ی شناختی به کاررفته است که از زمان بارتلت، پیازه و سپس بک و ناسیر به بعد وارد علوم شناختی، در سطح پژوهشی و بالینی شده است (قاسمی، ۱۳۸۹). یانگ^۷ (۱۹۹۴)، زیرمجموعه‌ای از طرح‌واره‌ها را پیشنهاد می‌کند که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه نامیده می‌شود. در رویکرد متمرکز بر طرح‌واره‌ها به جای متمرکز شدن بر افکار خودکار و فرض‌های زیر بنایی تأکید اصلی بر عمیق‌ترین سطح شناخت یعنی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه^۸ است. به‌طور کلی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه الگوهای هیجانی و شناختی خودآسیب‌رسانی هستند که در ابتدای رشد و تحول در ذهن شکل گرفته‌اند و در سرتاسر زندگی شخص با درجه‌ای از ناکارآمدی بسط و گسترش می‌یابند. طرح‌واره‌های مربوط به رابطه‌ی زناشویی دربرگیرنده‌ی باورهای اساسی درباره‌ی ماهیت انسان و نحوه‌ی روابط می‌باشند و فرض می‌شود که نسبتاً پایدار هستند. طرح‌واره‌ها در چهارچوب رابطه‌ی زناشویی رفتارهای همسران را تحت تأثیر قرار داده و آن‌ها را جهت‌دهی می‌کنند (یانگ و همکاران، ۱۹۹۷). مطالعات و پژوهش‌های انجام گرفته در این زمینه نشان

1. Taniguchi, Freeman, Taylor & Malcarno

2. Halford

3. Rosen-Grandon, Myers, Hattie

4. Tallman, Hsiao

5. Greef & Malherbe

6. Byrne, Carr & Clark

7. Young

8. early maladaptive schema

می‌دهد که بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و صمیمیت در روابط عاشقانه و همچنین رضایت زناشویی رابطه وجود دارد و هر چه حضور طرحواره‌های ناسازگار اولیه افزایش یابد، رضایت و صمیمیت زناشویی کاهش می‌یابد (استیلز^۱، ۲۰۰۴. یوسفی، عابدین، تیرگری و فتح‌آبادی، ۱۳۸۹).

همان‌طور که اشاره شد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه یکی از پیشایندهای رضایت زناشویی است. همچنین یکی دیگر از پیشایندهای رضایت زناشویی ناگویی هیجانی است. اگرچه ناگویی هیجانی به‌عنوان یک پدیده‌ی بالینی معتبر به رسمیت شناخته شده است، اما همواره این بحث وجود داشته که آیا ناگویی هیجانی یک صفت روان‌شناختی اولیه است یا یک پدیده‌ی ثانوی که در واکنش به بیماری یا موقعیت آسیب‌زا کسب می‌گردد؟ در پاسخ به این سؤال، نتایج تحقیقات اولیه حکایت از آن دارد که ناگویی هیجانی عمدتاً به‌عنوان یک تابلوی بالینی از اختلالات روان‌تنی روی می‌دهد (تیلور^۲ و همکاران، ۱۹۹۲؛ به نقل از واگنر و لی^۳، ۲۰۰۸). بررسی مشکلات افراد مبتلا به ناگویی هیجانی در حوزه‌های بین فردی و روابط با دیگران در سال‌های اخیر مورد توجه محققان قرار گرفته است. وان هیلو، دسمیت، مگانک و بوگرت^۴ (۲۰۰۷) نشان دادند که ناگویی هیجانی با سطوح پایین عاطفه و پیوند با دیگران، عدم بیان مشکلات خود با دیگران و راهبردهای مقابله‌ای نامناسب در موقعیت‌های بین فردی مرتبط است. کوکونن^۵ و همکاران (۲۰۰۱) با انجام یک پژوهش نشان داد که بین ناگویی هیجانی و مجرد ماندن و گوشه‌گیری اجتماعی ارتباط وجود دارد. کوکونن و همکاران (۲۰۰۱) همچنین در پژوهش خود دریافتند که افراد مطلقه و افرادی که هرگز ازدواج نکرده‌اند، بیش از سایر گروه‌ها به اختلال ناگویی هیجانی مبتلا هستند. اخیراً هامفریز، وود و پارکر^۶ (۲۰۰۹)، بشارت (۱۳۹۱) و شریعتی و همکاران (۱۳۸۹) دریافتند که بین ناگویی هیجانی و رضایت‌مندی پایین از روابط جنسی ارتباط وجود دارد (رابطه‌ی منفی بین ناگویی هیجانی و رضایت جنسی).

بعلاوه اینکه ناگویی هیجانی پیشامدهایی دارد که از جمله می‌توان به طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه اشاره کرد. ناگویی هیجانی به‌عنوان سندرمی در زمینه اختلالات هیجانی شناخته شد. لغت ناگویی هیجانی در سال ۱۹۷۳ به وسیله سیف‌نوس به کار رفت و ریشه‌ی کلمه Alexi (فقدان کلمات) و thymus (هیجان) است. آیرون تی بک (۱۹۶۷) بیش از ۴۰ سال پیش، در نظریه‌ی خود در مورد اختلالات هیجانی نقش عملکرد طرح‌واره‌های شناختی به‌عنوان عوامل بنیادین تأیید کرد. بر اساس این نظریه، طرح‌واره‌ها نقش عمده‌ای در ایجاد و تداوم مشکلات عاطفی و خلقی بازی می‌کند و به وجود آورنده اختلالات هستند (ریزو، تیوت، استین و یانگ، ۲۰۰۷). طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در عمیق‌ترین سطح درک و فهم و عمدتاً خارج از سطح هوشیاری عمل می‌کند. و منجر به اختلالاتی همچون سو مصرف مواد، فوبیای اجتماعی، اختلالات خوردن، نقص در روابط بین فردی و به‌طور کلی اختلالات محور یک و دو می‌شود. در این زمینه عبدالمحمدی، حسین زاده، عبدی و خالقی (۲۰۱۶) در طی پژوهشی نشان دادند که رابطه مثبت و معناداری بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ناگویی هیجانی وجود دارد.

1. Stiles

2. Taylor

3. Wagner & Lee

4. Vanheule, Desmet, Meganck & Bogaerts

5. Kokkonen

6. Humphreys, Wood & Parker

بنابراین، مروری بر پیشینه پژوهشی رضایت زناشویی نشان می‌دهد که ناگویی هیجانی نقش میانجی‌گری را در رابطه‌ی بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی دارد (قاسمی، ۱۳۸۹؛ استیلز، ۲۰۰۴. یوسفی، عابدین، تیرگری و فتح‌آبادی، ۱۳۸۹؛ واگنر و لی^۱، ۲۰۰۸؛ وان هیلو، دسمیت، مگانک و بوگرت^۲، ۲۰۰۷؛ ریزو، تیوت، استین و یانگ، ۲۰۰۷). از طرفی، چنین فرض می‌شود که طرحواره‌های ناسازگار اولیه با تأثیری که بر ناگویی هیجانی فرد دارد، می‌تواند به‌طور غیرمستقیم بر رضایت زناشویی فرهنگیان متأهل مؤثر واقع شود، فرهنگیان متأهل چون قشر مهمی در هستند که اغلب در کنار شغل، نقش مادری نیز دارند از همین رو توجه به موضوعات روانی این قشر می‌تواند گامی در جهت حل یکی از مشکلات آنان باشد؛ اما از آنجایی که تا به حال هیچ پژوهشی به بررسی اثر مستقیم و غیرمستقیم (میانجی‌گری) طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی در قالب یک مدل علی در نمونه‌ای از فرهنگیان متأهل نپرداخته است؛ در نتیجه، توجه به این روابط و استفاده از روش مدل‌یابی علی برای مطالعه این روابط، می‌تواند مضامین مهمی درباره آگاهی از سازوکار تأثیرگذاری طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی داشته باشد. بنابراین، مسئله اساسی پژوهش حاضر، ابتدا، بررسی رابطه مستقیم طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی و ناگویی هیجانی با رضایت زناشویی در چهارچوب یک مدل ساختاری و سپس، آزمون نقش میانجی‌گری ناگویی هیجانی در مدل مفروض است (نمودار ۱).

(قاسمی، ۱۳۸۹؛ استیلز، ۲۰۰۴. یوسفی، عابدین، تیرگری و فتح‌آبادی، ۱۳۸۹).

نمودار ۱. مدل مفروض طرحواره های ناسازگار اولیه به رضایت زناشویی نقش میانجیگری ناگویی

¹ . Wagner & Lee

² . Vanheule, Desmet, Meganck & Bogaerts

روش پژوهش

این پژوهش از نوع مطالعات توصیفی بود که به روش همبستگی انجام شد. جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر کلیه‌ی فرهنگیان متأهل در مناطق آموزش و پرورش استان قم که شامل ۴ ناحیه است، تعداد نمونه در این پژوهش با استفاده از روش‌های محاسبه‌ی حجم نمونه، ۳۰۰ نفر از فرهنگیان شاغل در مدارس سطح استان قم بودند که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند (این حجم نمونه برحسب جدول کرجسی و مورگان انتخاب شد). جهت حفظ اصل رازداری در پژوهش به فرهنگیان این اطمینان داده شد که تمامی اطلاعات آن‌ها محرمانه خواهند ماند و در اختیار کسی قرار نخواهد گرفت و نام خود را بر روی پرسشنامه درج نکنند، همچنین جهت اصل آزادی شرکت در پژوهش به آنان گفته شد می‌تواند هر لحظه جواب دادن به پرسشنامه خودداری کنند.

الف) فرم کوتاه پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ: این پرسشنامه از ۴۷ ماده و ۱۲ خرده‌مقیاس تشکیل شده است که به صورت ۵ گزینه‌ای (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) نمره‌گذاری می‌شود. السون (۱۹۸۹) ضریب پایایی این آزمون را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ به دست آورد. همچنین سلیمانیان (۱۳۷۳)، ضریب پایایی آن را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ گزارش کرد. همچنین سلیمانیان روایی همزمان پرسشنامه رضایت زناشویی را با فرم اصلی آن ۰/۹۵ گزارش کرد.

ب) فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه یانگ: زیرمجموعه‌ای با ۹۰ ماده از ۲۰۵ ماده نسخه‌ی اصلی است که در سال ۱۹۹۸ به وسیله‌ی یانگ برای اندازه‌گیری طرحواره‌های ناسازگار اولیه ساخته شد. این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرتی و به صورت ۱ تا ۶ پاسخ داده می‌شود. در اولین پژوهش جامع، یانگ، کلوסקو و ویشار (۱۹۸۶)، در مورد ویژگی‌های روان‌سنجی آن برای هر طرح‌واره‌ی ناسازگار اولیه، ضریب آلفایی از ۰/۸۳ تا ۰/۹۶ و ضریب بازآزمایی آن را در جمعیت غیر بالینی بین ۰/۵۳ تا ۰/۸۲ به دست آوردند. هنجاریابی این پرسشنامه در ایران توسط آهی، محمدی‌فر و بشارت در دانشگاه‌های تهران انجام شد؛ که همسانی درونی آن با استفاده از آلفای کرونباخ در زنان ۰/۹۷ و در مردان ۰/۹۸ به دست آمد (آهی، محمدی‌فر و بشارت، ۱۳۸۶).

ج) مقیاس ناگویی هیجانی تورنتو - ۲۰: این مقیاس یک آزمون ۲۰ سوالی است که دارای ۳ زیر مقیاس دشواری در شناسایی احساسات (۷ ماده)، دشواری در توصیف احساسات (۵ ماده) و تفکر معطوف به بیرون (۸ ماده) است که به صورت مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از نمره ۱ (کاملاً مخالف) تا نمره ۵ (کاملاً موافق) نمره‌گذاری می‌شود (بشارت، ۱۳۸۸). در نسخه‌ی فارسی، ضرایب آلفای کرونباخ برای ناگویی هیجانی کل ۰/۸۵ و برای سه مقیاس دشواری در شناسایی احساسات، دشواری در توصیف احساسات و تفکر دارای تمرکز معطوف به بیرون به ترتیب ۰/۸۲، ۰/۷۵ و ۰/۷۲ محاسبه شد که از همسانی درونی خوب مقیاس حکایت دارند (بشارت، ۲۰۰۷). قربانی، بینگ، واتسون، دویسون و ماک (۲۰۰۲)، به نقل از شاهقلیان و همکاران، (۱۳۸۶) آلفای کرونباخ این مقیاس را در نمونه‌ایرانی برای دشواری در شناسایی احساسات، دشواری در توصیف احساسات و تفکر دارای تمرکز معطوف به بیرون به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۶۱ و ۰/۵۰ به دست آورده‌اند.

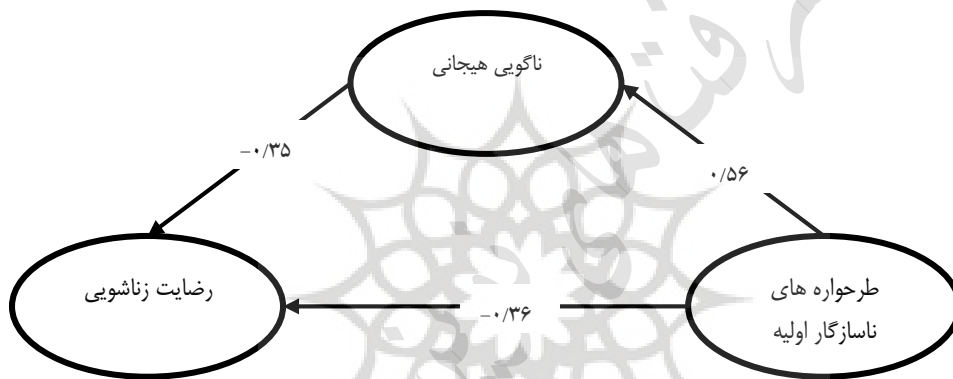
یافته ها

جدول ۱. جدول ماتریس همبستگی و شاخص های توصیفی

ردیف	متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	۱	۲	۳
۱	طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه	۲۹۳/۷	۶۴/۴۷	۱		
۲	ناگویی هیجانی	۵۰/۵۲	۱۳/۴۸	۰/۵۷**	۱	
۳	رضایت زناشویی	۱۴۱/۴۲	۱۷/۰۹	-۰/۳۹**	-۰/۵۵**	۱

** در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

همان‌طور که از جدول فوق استنباط می‌شود بالاترین میانگین و انحراف معیار برای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و پایین‌ترین میانگین و انحراف استاندارد برای ناگویی هیجانی است و تمامی روابط در جدول ماتریس همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنادار هستند. همچنین جهت برازش مدل از نرم‌افزار AMOS نسخه ۲۴ استفاده شد که نتایج آن در نمودار ۱ آمده است.

نمودار ۱. ضرایب مسیر استاندارد مدل پیشنهادی پژوهش

جدول ۲. ضرایب مستقیم مدل پژوهش

مقدار P	خطا	ضریب مسیر	مسیرهای مستقیم
۰/۰۰۱	۰/۰۸	۰/۵۶	مسیر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به ناگویی
۰/۰۰۱	۰/۰۶	-۰/۳۵	مسیر ناگویی به رضایت زناشویی
۰/۰۰۱	۰/۰۳	-۰/۳۶	مسیر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به رضایت زناشویی

همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد تمامی مسیرهای مدل در سطح ۰/۰۱ معنادار هستند.

جدول ۳. شاخص های برازش مدل پژوهش

شاخص‌ها	نتایج	وضعیت
X^2	۱۰۰/۲	شاخص خی دو نیز با درجه آزادی ۴۹ نیز معنادار است. غیر قابل قبول
NFI	۰/۹۴	قابل قبول
CFI	۰/۹۶	قابل قبول
IFI	۰/۹۶	قابل قبول
RFI	۰/۹	قابل قبول
GFI	۰/۹	قابل قبول
PGFI	۰/۴۴	قابل قبول
RMSEA	۰/۰۶	قابل قبول

به‌طور کلی برای ارزیابی مدل معادلات ساختاری چندین مشخصه برازندگی وجود دارد. در این پژوهش برای ارزیابی مدل از شاخص‌های دو، شاخص برازندگی (GFI)، شاخص اصلاح‌شده برازندگی (AGFI)، شاخص نرم شده برازندگی (NFI)، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI) و شاخص بسیار مهم ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) استفاده شد. مقدار χ^2 دو به حجم نمونه خیلی وابسته است و نمونه بزرگ کمیت χ^2 دو را بیش از آنچه بتوان آن را به‌غلط بودن مدل نسبت داد، افزایش می‌دهد. ایدئال آن است که χ^2 دو در سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ باشد. با توجه به مقدار گزارش‌شده این شاخص در جدول ۵، χ^2 دو معنادار است اما چون که حجم نمونه در این پژوهش ۳۰۰ نفر است از شاخص‌های دیگری برای مناسب بودن برازش مدل بهره گرفته شد. شاخص GFI و AGFI بین صفر و یک متغیر هستند و هر چقدر به یک نزدیک شوند، برازش مدل بهتر می‌شود. همچنین برای بررسی این مطلب که یک مدل به‌خصوص در مقایسه با سایر مدل‌های ممکن از نظر تطبیق مجموعه‌ای از داده‌های مشاهده‌شده تا چه حد خوب عمل می‌کند، از شاخص نرم شده برازندگی (NFI) و شاخص برازش تطبیقی (CFI) استفاده شد. مقادیر بالای ۰/۸ برای NFI و بالای ۰/۹ برای CFI حاکی از برازش بسیار مناسب مدل طراحی‌شده در مقایسه با سایر مدل‌های موجود است. در نهایت برای بررسی اینکه مدل موردنظر چگونه برازندگی و صرفه‌جویی را با هم ترکیب می‌کند، از شاخص بسیار توانمند ریشه‌ی دوم برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) استفاده شد. این شاخص برای مدل‌های خوب ۰/۰۵ و کمتر است، باین‌حال از ۰/۰۵ تا ۰/۰۸ نیز متوسط است و از ۰/۰۸ تا ۰/۱۰ برازش قابل قبول و ضعیفی محسوب می‌شود. همچنین مدلی که در آن این شاخص ۰/۱۰ یا بیشتر باشد برازش ضعیفی دارد به‌طور کلی شاخص‌های نیکویی برازش پژوهش در سطح خوبی قرار دارند. و همه شاخص‌های نیکویی برازش حاصل از آزمون الگوی پیشنهادی، به‌طور معنی‌داری برازنده داده‌ها هستند و الگوی پیشنهادی پژوهش از برازندگی خوبی با داده‌ها برخوردار است. بنابراین، نیازی به اصلاح الگوی پژوهش وجود ندارد. همچنین برای نشان دادن اثرات غیرمستقیم و نقش میانجیگری ناگویی هیجانی در رابطه‌ی بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی از آزمون بوت استرپ استفاده شد که نتایج آن در جدول ۷ آمده است.

جدول ۴. نتایج آزمون بوت استرپ

مقدار P	حد بالا	حد پایین	اثر	مسیر غیرمستقیم
۰/۰۰۱	-۰/۳۳	-۰/۱۱	-۰/۱۱۶	مسیر غیرمستقیم طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به رضایت زناشویی نقش میانجیگری ناگویی هیجانی

همان‌طور که مندرجات جدول فوق نشان می‌دهد چون اثر به‌دست آمده در سطح ۰/۰۱ از نقطه‌نظر آماری معنادار است و حد بالا و حد پایین صفر را در برنگرفته، می‌توان با ۹۹ درصد اطمینان ادعا کرد که ناگویی هیجانی نقش میانجی‌گر معناداری را در رابطه‌ی بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که طرحواره‌های ناسازگار اولیه به واسطه‌ی ناگویی هیجانی توان پیش‌بینی رضایت زناشویی در زنان فرهنگیان متأهل استان قم را دارند. همان‌طور که دیده شد نتایج آزمون بوت استراپ نشان داد که ناگویی هیجانی به دلیل اینکه اثر میانجی‌گر به‌دست‌آمده در سطح ۰/۰۱ معنادار است و حد پایین و حد بالای اثر به‌دست‌آمده صفر را درنگرفته نقش میانجی‌گر معناداری را بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی دارد.

این یافته با نتایج پژوهش جوشی و تینگوجام^۱ (۲۰۰۹) و حسنی و همکاران (۱۳۹۲) که در پژوهش‌های خود نتیجه گرفتند هوش هیجانی و طرحواره‌های هیجانی کارآمد نقش کلیدی در رضایت زناشویی دارند همسو می‌باشد. طرحواره‌های ناسازگار اولیه، الگوهای هیجانی و شناختی خود - آسیب‌رسانی هستند که حاصل برآورده‌نشده‌ی نیازهای اساسی در محیط اولیه‌ی کودک، در ارتباط با پدر و مادر است و در مسیر زندگی تکرار می‌شوند و بر نحوه‌ی تعبیر و تفسیر تجارب و رابطه با دیگران تأثیر می‌گذارند. از آنجا که طرحواره‌های ناسازگار اولیه ناکارآمدند، نارضایتی و عدم صمیمیت در روابط زناشویی را در پی دارند. یکی از حیطه‌های طرحواره‌ها محرومیت هیجانی است. فردی که دارای طرحواره‌ی محرومیت هیجانی است، نیازها و تمایلاتش به حمایت عاطفی به‌اندازه‌ی کافی از جانب دیگران ارضا نمی‌شود. این محرومیت‌ها شامل محرومیت از محبت، محرومیت از همدلی و محرومیت از حمایت است و افرادی که دارای این طرحواره هستند احتمال ازهم‌پاشیدگی و جدایی آن‌ها بسیار زیاد است (یانگ، کلسکو و ویشار، ۱۳۹۳). طرحواره‌ها مسئول سازماندهی اطلاعات، فراهم نمودن معانی و هدایت رفتار هستند و بر اساس محتوا قابل تشخیص هستند (تیم، ۲۰۱۰). از جمله طرحواره‌های هیجانی که بر هیجان‌ها تمرکز دارند، به‌طور اختصاصی، طرحواره‌های هیجانی بر برنامه‌ها، مفاهیم و راهبردها در پاسخ به هیجان اطلاق می‌شوند (لیهی، ۲۰۰۲). در این راستا، به اعتقاد لیهی پاسخ‌های فرد در تجربه‌ی هیجانی، از طریق طبیعی‌سازی یا آسیب‌زا نمودن هیجان، منجر به شکل‌گیری ادراک فرد از تجارب هیجانی وی می‌شود و اطلاعات مورد نیاز جهت مدیریت تعاملات را فراهم می‌نماید. وقتی تجارب هیجانی مذکور در محدوده‌ی تعاملات بین فردی اتفاق می‌افتد، طرحواره‌های هیجانی افراد، رفتارشان را شکل می‌دهند. بنابراین، بر روشی که افراد هیجانانگشان را در تعاملات بین فردی مدیریت می‌کنند، تأثیر می‌گذارند. طرحواره‌های هیجانی مشکل‌ساز با سطح بالاتر افسردگی، اضطراب و ناسازگاری زناشویی مرتبط است (لیهی، تیرچ و ناپولیتانو^۲، ۲۰۱۱). بررسی‌ها نشان داده‌اند که یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های اصلی نارضایتی زناشویی، عدم توانایی تحمل احساس‌های آمیخته (یکی از مؤلفه‌های طرحواره‌ی هیجانی) است. علاوه بر این، یافته‌ها نشان می‌دهند افرادی که نارضایتی زناشویی بیشتری را گزارش می‌کنند، به‌احتمال بیشتری طرحواره‌های هیجانی مرتبط با ابراز پایین و شرمساری بالا را تجربه می‌کنند و تحمل پایینی در مقابل هیجان‌ها و احساس‌های آمیخته دارند (لیهی و کاپلان^۳، ۲۰۰۴).

1. Joshi & Thingujam

2. Leahy, Trich & Napolitano

3. Kaplan

به‌طور خلاصه، این پژوهش بینش عمیقی را در مورد فعل‌وانفعال در بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه، ناگویی هیجانی و رضایت زناشویی در فرهنگیان متأهل به وجود می‌آورد، به این معنا که مکانیزم و نحوه تأثیرگذاری طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر ناگویی هیجانی و اثرات غیرمستقیم آن بر رضایت زناشویی آنان را تفهیم می‌کند و این می‌تواند برای مشاوران، روانشناسان کاربرد فراوانی در مواجهه با مشکلات رضایت زناشویی و ناگویی هیجانی داشته باشد. این یافته‌ها، ساختار رابطه‌ی بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی را که در پژوهش‌های دیگر ارائه نشده است را برجسته می‌کند. با مروری بر تحقیقات گذشته متوجه می‌شویم که بیشتر تحقیقات صورت گرفته در این زمینه در سطح آموزش عالی و در سطح مدارس بوده است. این پژوهش با به‌کارگیری فرهنگیان متأهل شواهدی برای اعتبار خارجی، طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی با نقش میانجیگری ناگویی هیجانی فراهم می‌آورد. با توجه به این ساختار، الگوهای معتبری برای مداخلات روان‌شناختی به‌منظور کاهش ناگویی هیجانی و افزایش رضایت زناشویی افراد فراهم می‌آورد. اگرچه که باید به چند محدودیت مهم در این پژوهش اشاره کنیم. اول اینکه، همه‌ی داده‌های این پژوهش به‌صورت خود گزارش دهی جمع‌آوری شدند، یکی از بزرگ‌ترین مشکلات این شیوه‌ی جمع‌آوری در کنترل تأثیر مطلوبیت اجتماعی نهفته است. به‌عنوان‌مثال در طول پاسخ‌دهی، آزمودنی‌ها گزینه‌ای که بهتر آن‌ها را جلوه می‌دهد را انتخاب کنند تا گزینه‌ای که به‌طور صحیح وضعیت فعلی آن‌ها را توصیف می‌کند. این خود منجر به کاهش کارایی ابزار اندازه‌گیری می‌شود. استفاده از شیوه‌های ارزیابی چندگانه برای غلبه بر این مشکل نیز پیشنهاد می‌شود. دوم، این مطالعه بر پایه نمونه‌ی زنان فرهنگیان متأهل صورت گرفته است که قابلیت تعمیم دهی نتایج را محدود می‌کند. انجام مطالعه‌ای در نمونه‌های دیگر و بر روی هر دو جنس نیز می‌تواند گامی در جهت حل این موضوع باشد. سرانجام، در این پژوهش روابط بین متغیرها توصیف‌شده است و روابط علی بین متغیرها به دست نیامده است، از این‌رو انجام مطالعه آزمایشی بینش عمیق‌تری در رابطه‌ی بین، طرحواره‌های ناسازگار اولیه، ناگویی هیجانی و رضایت زناشویی به وجود می‌آورد، به‌این‌ترتیب که با طرح‌واره درمانی در دو گروه آزمایش و کنترل اثرات آن را بر رضایت زناشویی مشاهده کنیم.

منابع

- هالفورد، کیم. (۱۳۸۴) *زوج درمانی کوتاه مدت (یاری به زوجین برای کمک به خودشان)*. ترجمه: مصطفی تبریزی و همکاران. تهران: انتشارات فراوان.
- برک، لورا (۱۳۹۲). روانشناسی رشد ۲. (مترجم یحیی سید محمدی)، انتشارات ویرایش: تهران
- نوابی‌نژاد، شکوه. (۱۳۸۰). مشاوره، ازدواج و خانواده‌درمانی. تهران. انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- یوسفی، رحیم، عابدین، علیرضا، تیرگری، عبدالحکیم. فتح‌آبادی، جلیل. (۱۳۸۹). اثربخشی مداخله آموزشی مبتنی بر مدل طرح‌واره‌ها در ارتقای رضایت زناشویی. مجله روان‌شناسی بالینی. ۲(۳). ۲۵-۳۸.
- شریعتی، مریم؛ قمرانی، امیر؛ صولتی دهکردی، سید کمال و عباسی مولید، حسین (۱۳۸۹). بررسی رابطه الکسی تیمیا و رضایت جنسی در گروهی از دانشجویان دختر متأهل دانشگاه تبریز. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۶(۲۱)، ۷۰-۵۹.

- بشارت، محمدعلی. (۱۳۹۱). رابطه ترس از صمیمیت و رضایت زناشویی در نمونه‌ای از زوجین ایرانی: نقش تعدیل‌کننده‌ی سبک‌هتی دل‌بستگی. مشاوره کاربردی، ۱، ۱۸-۳.
- قاسمی، عبدالله. (۱۳۸۹). مقایسه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در سه گروه عادی، معتاد به مواد سستی و معتاد به مواد صنعتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- یانگ، جفری؛ کلووسکو، ژانت؛ ویشار، مارجوری. (۱۳۹۳). طرحواره‌درمانی (راهنمای کاربردی برای متخصصان بالینی) ترجمه حسن حمیدپور و زهرا اندوز. انتشارات ارجمند. تهران. چاپ پنجم.
- شریعتی، مریم؛ قمرانی، امیر؛ صولتی دهکردی، سید کمال و عباسی مولید، حسین (۱۳۸۹). بررسی رابطه الکسی تیمیا و رضایت جنسی در گروهی از دانشجویان دختر متأهل دانشگاه تبریز. فصلنامه خانواده پژوهی، ۶(۲۱)، ۷۰-۵۹.
- نوابی‌نژاد، شکوه. (۱۳۸۰). مشاوره، ازدواج و خانواده‌درمانی. تهران. انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- یوسفی، رحیم؛ عابدین، علیرضا؛ تیرگری، عبدالحکیم؛ فتح‌آبادی، جلیل. (۱۳۸۹). اثربخشی مداخله آموزشی مبتنی بر مدل طرح‌واره‌ها در ارتقای رضایت زناشویی. مجله روان‌شناسی بالینی، ۲(۳)، ۳۸-۲۵.
- یانگ، جفری. کلووسکو، ژانت. ویشار، مارجوری. (۱۳۹۳). طرحواره‌درمانی (راهنمای کاربردی برای متخصصان بالینی) ترجمه حسن حمیدپور و زهرا اندوز. انتشارات ارجمند. تهران. چاپ پنجم.
- قاسمی، عبدالله. (۱۳۸۹). مقایسه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در سه گروه عادی، معتاد به مواد سستی و معتاد به مواد صنعتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.
- Javidnia, N., Golzari, M., & Borjali, A. (2014). The Relationship between Marital Satisfaction and Extramarital Behavior among Married Women. *International Journal of Psychology and Behavioral Research*, 3(4), 252-257.
- Hirschberger, G., Srivastava, S., Marsh, P., Cowan, C. P., & Cowan, P. A. (2009). Attachment, marital satisfaction, and divorce during the first fifteen years of parenthood. *Personal Relationships*, 16(3), 401-420.
- Chung, M. S. (2014). Pathways between attachment and marital satisfaction: The mediating roles of rumination, empathy, and forgiveness. *Personality and Individual Differences*, 70, 246-251.
- Liu, L., & Wang, M. (2015). Parenting stress and harsh discipline in China: The moderating roles of marital satisfaction and parent gender. *Child Abuse & Neglect*, 43, 73-82.5.
- Abdolmohammadi, K., Hosseinzadeh, M., Abadi, F. G. S., & Khaleghi, M. (2016). Investigating the Relationship between Alexithymia and Early Maladaptive Schema among University Students in Tabriz. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 5(2), 399.
- Riso, L. P., du Toit, P. L., Stein, D. J., & Young, J. E. (2007). *Cognitive schemas and core beliefs in psychological problems: A scientist-practitioner guide* (pp. xi-240). American Psychological Association.
- Taniguchi, S. T., Freeman, P. A., Taylor, S., & Malcarne, B. (2006). A study of married couples' perceptions of marital satisfaction in outdoor recreation.
- Rosen-Grandon, J. R., Myers, J. E., & Hattie, J. A. (2004). The relationship between marital characteristics, marital interaction processes, and marital satisfaction. *Journal of Counseling & Development*, 82(1), 58-68.

- Tallman, I., & Hsiao, Y. L. (2004). Resources, cooperation, and problem solving in early marriage. *Social Psychology Quarterly*, 67(2), 172-188.
- P. Greeff, Hildegard L. Malherbe, A. (2001). Intimacy and marital satisfaction in spouses. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 27(3), 247-257.
- Byrne, M., Carr, A., & Clark, M. (2004). The efficacy of behavioral couples therapy and emotionally focused therapy for couple distress. *Contemporary family therapy*, 26(4), 361-387.
- Stiles, O. E. (2004). *Early maladaptive schemas and intimacy in young adults' romantic relationships*. Alliant International University, San Francisco Bay.
- Leahy, R. L. (2002). A model of emotional schemas. *Cognitive and behavioral practice*, 9(3), 177-190.
- Leahy, R. L., Tirsch, D., & Napolitano, L. A. (2011). *Emotion regulation in psychotherapy: A practitioner's guide*. Guilford press.
- Wagner, H., & Lee, V. (2008). Alexithymia and individual differences in emotional expression. *Journal of Research in Personality*, 42(1), 83-95.
- Kokkonen, P., Karvonen, J. T., Veijola, J., Läksy, K., & Jokelainen, J. (2001). Perceived and sociodemographic correlates of alexithymia in a population sample of young adults. *Comprehensive psychiatry*.
- Humphreys, T. P., Wood, L. M., & Parker, J. D. (2009). Alexithymia and satisfaction in intimate relationships. *Personality and Individual Differences*, 46(1), 43-47.
- Joshi, S., & Thingujam, N. S. (2009). Perceived emotional intelligence and marital adjustment: Examining the mediating role of personality and social desirability. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 35(1), 79-86.
- Taniguchi, S. T., Freeman, P. A., Taylor, S., & Malcarne, B. (2006). A study of married couples' perceptions of marital satisfaction in outdoor recreation.
- Rosen-Grandon, J. R., Myers, J. E., & Hattie, J. A. (2004). The relationship between marital characteristics, marital interaction processes, and marital satisfaction. *Journal of Counseling & Development*, 82(1), 58-68.
- Tallman, I., & Hsiao, Y. L. (2004). Resources, cooperation, and problem solving in early marriage. *Social Psychology Quarterly*, 67(2), 172-188.
- P. Greeff, Hildegard L. Malherbe, A. (2001). Intimacy and marital satisfaction in spouses. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 27(3), 247-257.
- Byrne, M., Carr, A., & Clark, M. (2004). The efficacy of behavioral couples therapy and emotionally focused therapy for couple distress. *Contemporary family therapy*, 26(4), 361-387.
- Stiles, O. E. (2004). *Early maladaptive schemas and intimacy in young adults' romantic relationships*. Alliant International University, San Francisco Bay.
- Wagner, H., & Lee, V. (2008). Alexithymia and individual differences in emotional expression. *Journal of Research in Personality*, 42(1), 83-95.
- Kokkonen, P., Karvonen, J. T., Veijola, J., Läksy, K., & Jokelainen, J. (2001). Perceived and sociodemographic correlates of alexithymia in a population sample of young adults. *Comprehensive psychiatry*.
- Humphreys, T. P., Wood, L. M., & Parker, J. D. (2009). Alexithymia and satisfaction in intimate relationships. *Personality and Individual Differences*, 46(1), 43-47.

- Joshi, S., & Thingujam, N. S. (2009). Perceived emotional intelligence and marital adjustment: Examining the mediating role of personality and social desirability. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 35(1), 79-86.
- Vanheule, S., Desmet, M., Meganck, R., & Bogaerts, S. (2007). Alexithymia and interpersonal problems. *Journal of clinical psychology*, 63(1), 109-117.

